

УДК 330.332

Воротинцев В.А.

МОТИВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ

Розглядаються питання інвестиційного розвитку України, відновлення її виробничого потенціалу і забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва, економічної безпеки країни за рахунок створення механізму підвищення ефективності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інвестиційний розвиток, виробничий потенціал, економічна безпека країни, інвестиційна діяльність.

The questions of investment development of Ukraine, renewal of its production potential and providing of competitiveness of national production are examined, economic safety of country for the account creation of mechanism of increase of efficiency of investment activity of subjects of management

Keywords: investment development, production potential, the economic security of the country, investment activity.

Питання, пов'язані з оцінкою інвестиційної привабливості потенційних об'єктів інвестування обумовлені важливістю розвитку інвестиційних процесів для України в трансформаційний період економіки, оскільки залежність між структурою і темпами зростання обсягів інвестиційних вкладень в сьогоденні, а також обсягами і тенденцією розвитку ВВП і національного доходу країни в майбутньому досить висока.

У процесі здійснення виробничо-господарської діяльності, підприємство в певний період свого життєвого циклу стикається з різними проблемами функціонування. Наприклад, коли самостійно за рахунок власних коштів не в змозі здійснити реструктуризацію підприємства, що є необхідною умовою розвитку, виникає необхідність залучення додаткових ресурсів. Для активізації надходження інвестиційних коштів необхідно вирішити проблему інвестиційної привабливості підприємства, шляхом її детальної і точної оцінки.

У країнах з розвинутою ринковою економікою, які є основними світовими інвестиційними донорами, давно сформована і активно діє система оцінки інвестиційної привабливості об'єкта вкладення коштів.

Таким чином, комплексна оцінка інвестиційної привабливості потенційних об'єктів інвестування дозволить істотно підвищити ефективність інвестиційних процесів в сучасних умовах розвитку України, що матиме позитивний вплив на розширення джерел та обсягів залучення інвестиційних коштів на підприємство.

Ключовою умовою інвестиційного розвитку України, відновлення її виробничого потенціалу і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності національного виробництва, економічної безпеки країни є створення дієвого механізму підвищення ефективності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

У період ринкової економіки істотно збільшується роль і місце інвестиційної діяльності в країні. Від інтенсивності та результативності інвестиційних процесів залежить успіх перетворення, насамперед у сферах економічного, політичного і соціального життя, побудови цивілізованого суспільства. Ось чому сьогодні викликають інтереси питання, пов'язані з формуванням механізму інвестиційної діяльності підприємств, засобами і методами його здійснення, дослідженням умов створення сприятливого інвестиційного клімату, залученням інвестицій, а також їх ефективним використанням.

Інвестиційна привабливість підприємств визначається двома головними факторами: наявністю ефективного механізму державного інвестиційного регулювання в рамках окремих територій, що забезпечує узгодженість інтересів учасників інвестиційного процесу, і

підвищенням суб'єктами господарювання результативності виробничо-господарських процесів.

Нажаль, зараз рівень інвестиційної активності в Україні, незважаючи на деяке пожвавлення останні чотири роки, не є достатнім. Кризовий стан періоду початку реформ обмежили інвестиційну складову в розподілі ВВП. Протягом періоду реформ держава марно намагалася створити ефективний механізм інвестиційного регулювання. Для вирішення сформованого комплексу проблем необхідно більш глибоко усвідомити глибинні причини низької інвестиційної активності, в тому числі з урахуванням мотиваційного ефекту суб'єктів інвестиційної діяльності.

Необхідними і взаємопов'язаними умовами здійснення ефективних процесів інвестиційної діяльності в ринковій економіці є: 1) наявність вільного капіталу у потенційного інвестора, 2) бажання інвестора розмістити вільний капітал на прийнятних умовах прибутковості і ризику, 3) наявність у країні прибуткових, секторів економіки, що динамічно розвиваються, або окремих виробничо-економічних систем; 4) правове поле, що сприяє ефективному розміщенню капіталу і знижує рівень політичного ризику.

Основними суб'єктами інвестиційної діяльності на регіональному рівні, як уже зазначалося, виступають: інвестори, інвестиційні посередники, одержувачі інвестицій, держава та її регіональні виконавчі інститути, органи місцевого самоврядування. З урахуванням зазначеної класифікації, а також особливостей її інституціональної реалізації, проведемо дослідження мотиваційних механізмів регіонального розвитку. Всі перераховані суб'єкти активно взаємодіють на різних етапах інвестиційного процесу, мають і реально переслідують цілі, які розрізняються, і відображають власні специфічні інтереси, що обумовлює багатомірність інвестиційного процесу - рис. 1.

Проте основним рушійним мотивом цілеспрямованої діяльності сторін, що беруть участь в інвестиційному процесі, в ринкових умовах є можливість збільшення сукупної вартості та отримання суб'єктами інвестиційної діяльності на цій основі підприємницьких результатів в своїх конкретно-прикладних сферах. Як видно з рис. 1 інвестори, як правило, зацікавлені в зростанні інвестованого капіталу, одержувачі інвестицій - у підвищенні ефективності виробництва і, відповідно, в отриманні за рахунок цього додаткового обсягу прибутку. Інтереси держави та її інститутів полягають в розширенні бази оподаткування та отриманні великих фінансових коштів для вирішення державних завдань. Тільки при узгодженні в довгостроковій перспективі інтересів всіх взаємодіючих суб'єктів за умовами інвестиційної діяльності можливо (але не гарантовано), пожвавлення інвестиційних процесів.

Узгодження, або координація інтересів вимагає, очевидно, виділення суб'єктів-носіїв суперечливих інтересів. Протиріччя інтересів є наслідок відносин власності та об'єктивної різнокерованості економічних цілей, які переслідують суб'єкти інвестиційної діяльності, виступаючи як в ролі власників, так і в ролі розпорядників або користувачів чинників виробництва і виробничих ресурсів.

При цьому об'єктивна природа економічних інтересів не означає їх автоматичного усвідомлення усіма суб'єктами. Тому для ефективного розвитку інвестиційного процесу необхідно створювати не тільки засоби регулювання (балансу) конфліктів інтересів, а й засоби встановлення самих інтересів.

Саме тому так важливо встановити повний спектр рушійних мотивів і взаємних очікувань у всіх суб'єктів інвестиційної діяльності для їх подальшого взаємозв'язку та погодження за наступною схемою:

- встановлення інтересів сторін в конкретних умовах;
- виявлення неузгодженостей і протиріч в інтересах сторін;
- досягнення "справедливого" балансу інтересів;

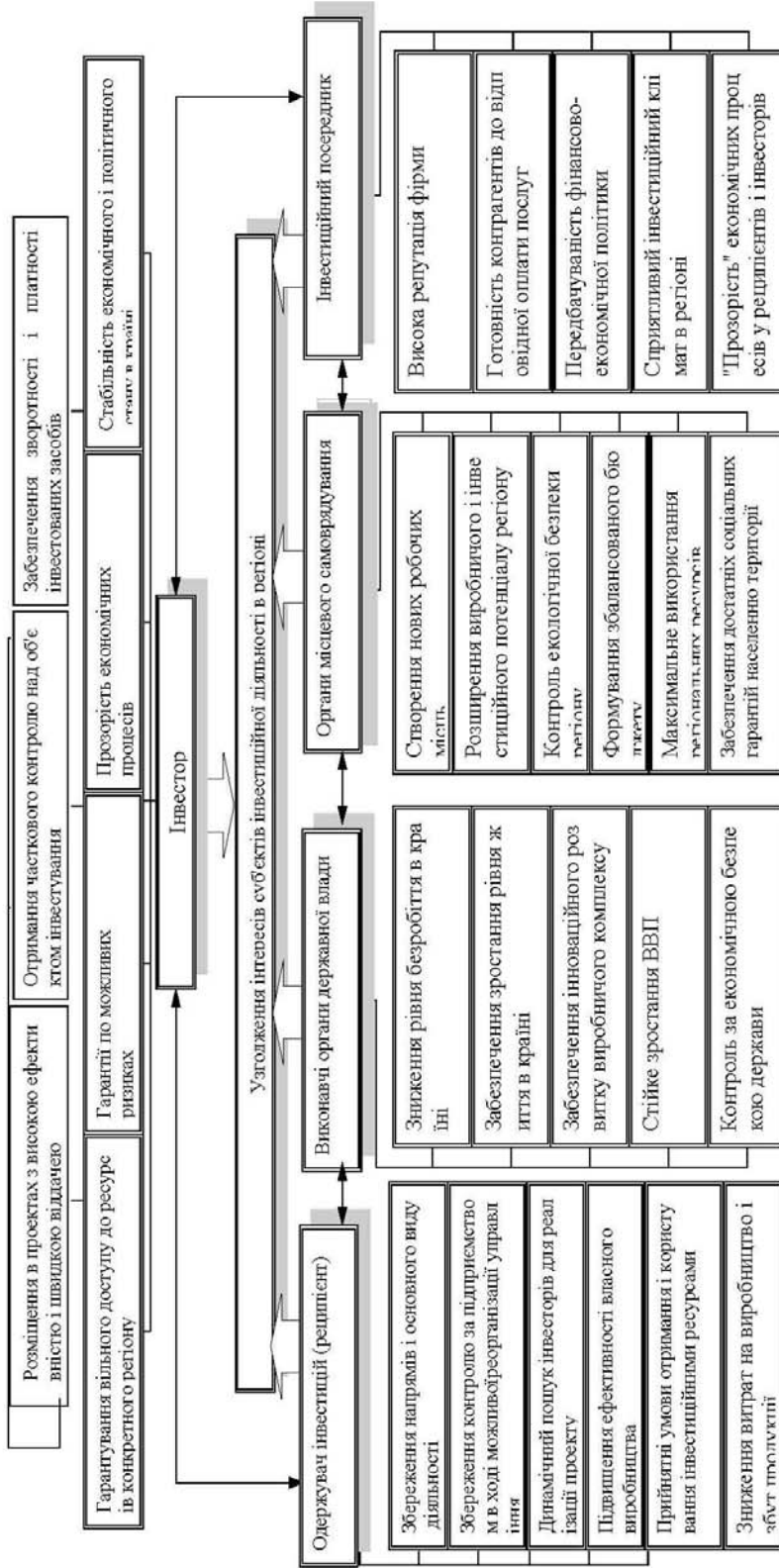

Рис. 1 Організаційна модель взаємодії інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності в регіоні.

закріплення балансу інтересів в інституційних нормах;
моніторинг та контроль за розвитком інвестиційного процесу.

Виділені типи інтересів різноспрямовані. Інтереси кожного суб'єкта інвестиційної діяльності спричиняють виникнення певного типу відносин, які можуть бути і часто пов'язані з конфліктами. Наприклад, головне протиріччя, що виникає у суб'єкта в ролі власника і в ролі розпорядника на будь-якому з розглянутих рівнів, - це протиріччя між прагненням до накопичення і прагненням до споживання. Проте якщо на рівні інвестора і приватного підприємства-одержувача інвестицій вирішення цього протиріччя не потребує державного регулювання, то на рівні території і держави в цілому такі регулятори, безумовно, необхідні, наприклад, у вигляді науково обґрунтованих екологічних та інших норм.

Звичайно ж, цілепокладання носить досить загальний (принциповий) характер. Як правило, мотиви діяльності суб'єктів, що беруть участь у конкретному інвестиційному проєкті, особливо - інвесторів, є більш тонкими і специфічними (конкретними). Але прорахувати на цій основі поведінку інвесторів та їх реакцію на потенційні можливості ведення інвестиційної діяльності в країні, в регіоні або на конкретному об'єкті можна і необхідно.

Так при прийнятті рішення про початок інвестиційної діяльності в реальному секторі економіки конкретного регіону країни фірма - потенційний інвестор, як правило, буде виходити з таких посилок.

1. Фірма інвестора потенційно має цілком певні переваги, які не властиві іншим конкурентам на даному регіональному ринку. Ці, так звані, власні особливі переваги фірма може мати, наприклад, в галузі технології, менеджменту або володіти істотними інноваціями в різних інших сферах (виробництво, дизайн, збут і т.і.).

2. Зазначені власні особливі переваги можуть бути ефективно використані тільки самою фірмою-інвестором, а не шляхом продажу та здачею нею в лізинг устаткування і технологій або комерційного продажу ноу-хау іншим господарюючим суб'єктам.

3. Для виробничої діяльності в конкретному регіоні України є і можуть бути ефективно задіяні фактори сприятливого розташування, які укладаються для даної фірми-інвестора в раціональному та ефективному поєднанні в регіоні витрат виробництва, в структурі та розмірах ринків, в протекціонізмі національних урядів і ін.

Тільки виходячи з збігу виконання перерахованих умов і сприятливого розвитку ряду інших зовнішніх факторів, фірма-інвестор може прийняти рішення про створення нового або розширення діючого виробництва на території даного регіону.

Методологічно характер узагальнення напрямів, мотивів і очікування при прийнятті інвестиційних рішень повинен бути використаний в практиці з метою:

- 1) пошуку інвесторів, потенційно зацікавлених у розміщенні виробництва в даному регіоні;
- 2) ведення цілеспрямованої роботи по створенню в конкретному регіоні необхідних умов для залучення певного класу інвесторів;
- 3) оцінки інвестиційної привабливості та інвестиційного потенціалу конкретного регіону.

Ми вважаємо, що в рамках функціонування окремих територіальних одиниць забезпечення узгодженості мотиваційних інтересів різних суб'єктів господарювання та держави має лягати на органи місцевого самоврядування. Саме територіальні громади повинні забезпечувати більшу частину соціальних гарантій на місцях, через максимальну наближеність до об'єктів регулювання. У зв'язку з цим слід ще раз зазначити, що в Україні органи місцевого самоврядування мають обмежений обсяг адміністративних і економічних важелів управління. Тому, для підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, розташованих

на окремих територіях, доцільно використовувати комплексний підхід, спрямований на підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Література

1. Бард В.С. Финансово-инвестиционный комплекс: теория и практика в условиях реформирования российской экономики. / В.С. Бард. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 304с.
2. Григоренко Ю.О. Основні аспекти "тінізації" інвестиційних процесів / Ю.О. Григоренко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №12. – С.27-31.
3. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспектива: Монографія / Чумаченко М.Г., Аптекарь С.С., Білопольський М.Г. та ін.; Відпов. ред. Чумаченко М.Г.; АЕН України, ІЕП НАН України. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2003. – 292с.

Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Андрієнко В.М., 11.02.2012 р.

Надійшла до редакції
18.02.2012 р.